

Warszawa, dnia 11.04.2025

dr hab. Radosław Kurek, prof. AMFN
Akademia Muzyczna im. F. Nowowiejskiego w Bydgoszczy
ul. Słowackiego 7
85-008 Bydgoszcz

Recenzja pracy doktorskiej Pani mgr Urszuli Emilii Świerczyńskiej

Zleceńodawca recenzji

Rada Dyscypliny Artystycznej Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku.
Na podstawie Uchwały Senatu nr 8/2025 z dnia 27 stycznia 2025 roku oraz art. 190 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.).

Do nadesłanego mi przez Przewodniczącego Rady Dyscypliny Artystycznej prof. dr hab. Przemysława Stanisławskiego pisma, z prośbą o przygotowanie recenzji rozprawy doktorskiej mgr Urszuli Emilii Świerczyńskiej, została dołączona stosowna dokumentacja.

Ocena pracy doktorskiej

Praca doktorska mgr Urszuli Emilii Świerczyńskiej „*Wielokulturowe konteksty w pieśniach Aleksandra Zarzyckiego, Ludomira Michała Rogawskiego, Mariana Sawy i Marcina Tadeusza Łukaszewskiego*” składa się z dzieła artystycznego (wydanego przez firmę fonograficzną DUX pn. „*Heart the Time*”) oraz jego opisu w formie elektronicznej, w języku polskim i angielskim.

Praca została przygotowana pod kierunkiem dr hab. Bogny Czerwińskiej – Szymuli, prof. AM w Gdańsku

Na dzieło artystyczne składają się interpretacje następujących pieśni:

Marcin Tadeusz Łukaszewski

Trzy pieśni do słów Katarzyny Karczmarczyk na sopran, skrzypce, wiolonczelę i fortepian

1. Siedzę przy zimnej ścianie
2. Gdzieś ponad błękitem nieba
3. Nad śpiącymi łąkami

Trzy pieśni do słów Kazimierza Wierzyńskiego na sopran, saksofon i fortepian

1. Nie lękaj się
2. Słyszę czas
3. Próg Persefony

Ludomir Michał Rogowski

Kwiaty do słów Nadeždy V. Savatijewiç na sopran, skrzypce i fortepian

1. Stokrotka

2. Jaśmin
3. Róże

Aleksander Zarzycki

Pieśni na sopran i fortepian

1. Ach, jak mi smutno
2. Siwy koniu
3. Błąka się wicher w polu
4. Po cóż się serce

Ludomir Michał Rogowski

Trzy Poematy Yuan Tseu – Ts'ai'a na głos średni z fortepianem

1. Kwiaty wierzby
2. Mech
3. Wieczorne zapachy

Pieśń do Anioła Stróża na sopran i fortepian

Marian Sawa

Tryptyk Morski na sopran i fortepian

1. Godzina przed świtem
2. Przed snem
3. Na redzie

Dwie pieśni na sopran i fortepian

1. Wizja
2. Nokturn

W nagraniu, oprócz Doktorantki, udział wzięli:

Dorota Catek – sopran

Jakub Jakowicz – skrzypce

Tomasz Strahl – wiolonczela

Alicja Wołyńczyk – Raniszewska – saksofon

Nagranie zrealizowano w Studiu S2 Polskiego Radia w Warszawie, w dniach 24-25 lipca oraz 18 września 2023 roku. Za reżyserię dźwięku, montaż oraz mastering odpowiadał Andrzej Brzoska.

Ocena dzieła artystycznego

Oceniając dzieło artystyczne Pani Urszuli Świerczyńskiej pragnę na początku wyróżnić intencje oraz fakt zarejestrowania i upowszechnienia repertuaru do tej pory albo nieznanego albo nagranego w bardzo znikomej ilości. Według mojej wiedzy istnieje jedno wydanie płytowe pieśni **Ludomira Michała Rogowskiego** oraz jedno wybranych pieśni **Aleksandra Zarzyckiego** (czytamy o tym również w opisie dzieła). Nie znalazłem natomiast żadnych nagrań, które poświęcone są pieśniom **Mariana Sawy** oraz **Marcina Tadeusza Łukaszewskiego**. Dlatego warto zaznaczyć pojawienie się w szerokim obiegu premierowego nagrania tych kompozycji. Szkoda, że nie znajdujemy tych informacji na wydanej płycie CD, która stanowi dzieło artystyczne przewodu doktorskiego Pani Urszuli Świerczyńskiej.

Jako słuchaczowi trudno mi nie wspomnieć o niezadowalającej kondycji fortepianu, który został wykorzystany w czasie sesji nagraniowych. Nie mam tu na myśli wyłącznie stroju instrumentu, ale jego generalny stan techniczno – brzmieniowy. Wydaje się również, że akustyka Studia S2 Polskiego Radia, a - co za tym idzie - także strona reżyserii dźwięku nie pomogły w pełni zadowalająco zrealizować warstwy fonicznej. Ujęcie dźwiękowe jest bliskie i pozbawione przestrzenności, a fortepian wydaje się być nieco oddalony niż pozostali współwykonawcy. Dzieło artystyczne Doktorantki jest dostępne dla melomanów, dlatego ubolewam, że nie zadbano odpowiednio o te komponenty nagrania - ze szkodą przede wszystkim dla muzyki.

Rzetelność recenzencka nie pozwala mi przejść obojętnie wobec mankamentów i niedoskonałości interpretacji. Są one związane przede wszystkim z materiałem nutowym oraz dotyczą zagadnień z obszarów wykonawstwa zespołowego i pianistycznego.

Strona wykonawcza zarejestrowanych kompozycji charakteryzuje się wąską amplitudą brzmieniowo – kolorystyczną, ograniczoną w wyrazie i retoryce artykulacją, usterkami intonacyjnymi oraz rytmicznymi, a także nieścisłościami w realizacji zapisu kompozytorskiego. Nagranie cechuje również szereg nierówności w grze kameralnej. Zauważyć przy tym należy, że wybrany przez Panią mgr Urszulę Świerczyńską program dzieła artystycznego zapewne nie pozwala ukazać wszystkich możliwości pianistycznych, tym bardziej oczekiwać należy szczególnej kreacji artystycznej w każdym detalu prezentowanych utworów. Na podstawie przedłożonego nagrania oraz w świetle wyżej wymienionych aspektów trudno ocenić grę i umiejętności Doktorantki jako w pełni profesjonalne. Wykorzystując wybrane fragmenty zarejestrowanego materiału dźwiękowego, w sposób skrótowy, pragnę przedstawić kilka kwestii, które z mojego punktu widzenia, są zrealizowane w niewłaściwy sposób lub budzą wątpliwość:

Przesunięcia poszczególnych partii względem zapisu

Łukaszewski – *Słyszę czas*, t. 20-21, *Nie lękaj się*, t.38

Rogowski - *Jaśmin*, t. 6

Braki tekstowe

Łukaszewski – *Gdzieś nad błękitem*, t. 92, *Próg Persefony* t. 30

Zarzycki – *Błąka się wicher w polu*, t. 83, *Ach jak mi smutno*, t. 29

Błędy metro - rytmiczne

Zarzycki – *Siwy Koniu*, t. 1-4

Rogowski – *Trzy Poematy....* nr III, t. 17, 48, *Wieczorne zapachy* t. 17, 48

Sawa – *Nokturn*, t. 45, 47, 48, 50., *Godzina prze świtem*, t. 27,

„Asynchrony” w grze zespołowej

Łukaszewski – *Siedzę przy zimnej ścianie*, t. 25, 36, *Próg Persefony* , t. 26

Zarzycki – *Siwy koniu*, t. 22 (pierwsze zwrotka)

Rogowski – *Wieczorne zapachy*, t. 50

Nienajlepszą stroną prezentacji muzycznej jest realizacja struktur akordowych, które często brzmią jednowymiarowo, można powiedzieć wręcz „przypadkowo”, są mało zróżnicowane kolorystycznie, jednolicie intonowane i zaprezentowane przy ubogim wachlarzu środków ich wydobywania. Dotyczy to

w szczególności takich pieśni jak: *Kwiaty wierzby*, *Wieczne zapachy*, *Stokrotka*, *Jaśmin*, *Róża*, *Pieśń Anioła Stróża* L. M. Rogowskiego, czy *Ach, jak mi smutno* A. Zarzyckiego.

W wielu miejscach można zauważyć pewnego rodzaju bierność czy też brak fortepianowego wsparcia warstwy słownej i emocjonalnej. Zanotowałem wcześniej o małej rozpiętości dynamicznej, ale dodać muszę o niewystarczającym zaprezentowaniu tego aspektu wynikającego wprost z partytury. Mamy do czynienia z utworami, które nie są powszechnie znane – warto odkrywać je szerszej publiczności w jak najczystszej i rzetelnej realizacji wszelkich adnotacji, nie tylko tych dynamicznych. Dla przykładu wymienię kilka fragmentów:

Sawa:

Godzina przed świtem, zamiast *cresc.* w taktach 27-29 słyszymy *dim.* w t. 29

Łukaszewski:

**Siedzę przy zimnej ścianie* – takty 1 oraz 8 brzmią tak samo intensywnie, mimo zapisanych różnic *ppp* i *mf*, a w t. 12 zabrakło *cresc.*

**Nie lekaj się* – mało wyczuwalne różnice dynamiczne, szczególnie takty 25-26 brzmią tak samo przy zapisie *mf* i *pp*

**Słyszę czas* – w ogólnym ujęciu różnice pomiędzy *mf* a *f* czy *ff* są znikome. Odczuwa się, że wszystkie akordy zapisane w tych dynamikach brzmią tak samo i zaburzają zupełnie relacje amplitudy wolumenu

**Próg Persefony* - takt 15. zapisany w *mp* brzmi tak samo lub nawet głośniejsz niż *forte* które występuje dwa takty wcześniej

Zarzycki:

**Ach, jak mi smutno* - w takcie nr 12 kompozytor zapisał *cresc.* Doktorantka zrealizowała w tym miejscu *dim*; w takcie 30 brakuje „zauważalnego” *sf* w partii lewej ręki, natomiast *sf* w nagrany materiał pojawia się w takcie 35. na trzeciej mierze, choć nie wynika ono z zapisu

Pod względem pedalizacji warto odnotować nieprecyzyjności w zatrzymaniu nut basowych w szerszych akordach (Rogowski), a także nieścisłość realizacji w pieśni *Próg Persefony* Łukaszewskiego (t.29-30).

Szkoda, że mając do dyspozycji dzisiejsze możliwości rejestracji dźwiękowej, weryfikacji nagranych materiałów i jego poprawiania, Doktorantka nie wykorzystała tychże i zaproponowała nagranie znacząco odbiegające od optymalnej jakości zarówno pod względem wykonawczym jak i nagraniowym. Przewód doktorski dotyczy Pani mgr Urszuli Świerczyńskiej, niemniej trudno pominąć w opiniowanym nagraniu partii pozostałych uczestników nagrania, które składają się na grę utworów zespołowych, a za których odpowiedzialność i finalny efekt bierze Doktorantka. Dlatego nie wszystkie z wyrażonych zastrzeżeń dotyczą wyłącznie partii fortepianu.

Z recenzenckiego obowiązku należy nadmienić, iż na nośniku CD kolejność utworów jest inna niż w opisie dzieła artystycznego.

Ocena opisu dzieła artystycznego

Rozprawa doktorska Pani mgr Urszuli Świerczyńskiej jest owocem badań utworów zarejestrowanych na płycie CD. Praca składa się z dwóch głównych Rozdziałów, Wstępu i Podsumowania, przedstawione zostały też założenia metodologiczne oraz obiekt i cel badań. Pierwszy rozdział przybliży sylwetki poszczególnych kompozytorów, nie tylko przedstawiając surowe fakty z ich ścieżki zawodowej, ale także odnosząc się do obszaru zagadnienia rozprawy, tj. wpływu wielokulturowości oraz nie pomijając wątków związanych z działalnością na polu muzyki wokalne. Drugi rozdział stanowi meritum rozprawy i opiera się na wnikliwej analizie elementów wielokulturowych w utworach stanowiących dzieło artystyczne. Traktuje również o użytej poezji, odniesieniach do religii czy filozofii.

Część opisowa pracy doktorskiej Pani mgr Urszuli Świerczyńskiej została wykonana sumiennie i kompetentnie. Z pracy wyłania się wielka pasja i zaangażowanie Autorki w sferę poruszanych zagadnień i ich eksplorację. Doktorantka zadbała o staranność językową i stronę edytorską pracy, choć pojawiające się co jakiś czas zdania pojedyncze, szczególnie sąsiadujące ze sobą, zakłócają nieco potoczność narracji. Autorka posługuje się poprawną polszczyzną, językiem charakterystycznym dla prac naukowych, a specjalistyczna terminologia użyta została w adekwatnej ilości, choć niekiedy zastosowanie wyszukanego słownictwa zaburza naturalność wypowiedzi.

Pomimo przyjętej metodologii pracy Doktorantka nie unika odniesień do aspektów wykonawczych dzieł - w moim odczuciu mogłoby być tych fragmentów znacznie więcej, a może nawet warto byłoby temu obszarowi poświęcić osobny rozdział, aby dysertacja nie miała charakteru wyłącznie muzykologicznego. Ze sporą rezerwą odnoszę się do określenia wybranych twórców lub ich rozwiązań kompozytorskich za nowatorskie, szczególnie na podstawie opisywanych utworów – uważam to sformułowanie za wyjątkowo ryzykowne w świetle niezmierzonej wielości twórczości muzycznej.

Posłużę się cytataми z pracy: *„Omawiane pieśni zawierają częste jak na owe czasy wykorzystywanie chromatyki. Zarzycki wprawdzie nie oddalał się tak bardzo od centrum tonalnego, jednak jego ewolucja faktury fortepianu oraz ukształtowanie interwałowe linii melodycznej głosu solowego jest bardzo nowatorskie. Istotna była dla niego idea przewartościowania języka muzycznego przełomu XIX i XX wieku. Twórczość pieśniarska Zarzyckiego wpłynęła na następne generacje kompozytorów europejskich i nauczyła ich szacunku do tradycji norodowej muzyki ukraińskiej oraz polskiej w ich wielokulturowym obliczu.”* Trudno mi się z tym zgodzić, mając w świadomości chociażby lata działalności kompozytorskiej Zarzyckiego oraz bogactwo spuścizny muzycznej twórców działających do końca XIX wieku. Lub: *„...nowatorska gra podwójnym plektronem (prawdopodobnie po raz pierwszy w światowej literaturze muzycznej), czyli prawą i lewą ręką jednocześnie.”*

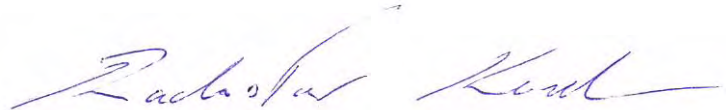
Konstrukcja pracy jest klarowna, struktura rozdziałów przejrzysta i konsekwentna, bibliografia bogata, a przypisy zrealizowane w sposób właściwy. Rozprawę uważam za poprawną i spełniającą wymogi pracy doktorskiej.

Konkluzja

Stwierdzam, iż opis dzieła artystycznego mgr Urszuli Świerczyńskiej może stanowić wartościowy wkład w badania nad twórczością pieśniarską **Aleksandra Zarzyckiego, Ludomira Michała Rogowskiego, Mariana Sawy oraz Marcina Tadeusza Łukaszewskiego**. Cenną częścią dla kultury muzycznej jest również fakt fonograficznego zarejestrowania tych dzieł. Doktorantka w swojej rozprawie doktorskiej często odwołuje się do zapisów kompozytorskich w partyturze, niestety ich realizacja nie jest wystarczająco dostrzegalna na, stanowiącym istotę pracy, nagraniu.

W nawiązaniu do powyższego – dzieło artystyczne, przedłożone przez Panią mgr Urszulę Świerczyńską w ramach pracy doktorskiej, uważam za mało przekonujące pod względem artystycznego przekazu oraz odznaczające się zbyt dużą ilością niedostatków. Nagranie pozostawia niedosyt na wielu płaszczyznach wykonawczych, przez co nie pozwala mi to zaakceptować części muzycznej pracy doktorskiej w obecnym kształcie.

Tym samym stwierdzam, iż mgr Urszula Emilia Świerczyńska nie spełniła wszystkich wymagań Ustawy.

A handwritten signature in blue ink, reading "Rafał Kuc". The signature is fluid and cursive, with the first name "Rafał" and the last name "Kuc" clearly distinguishable.